

DIR-SE A TRAVÉS D'UN LLIBRE

Imma Gómez Pallarès es diu a través de 'El amor en los tiempos del cólera' de Gabriel García Márquez

MONTSE BARDERI / Text i fotografies

Sempre he pensat que una de les feines més importants és l'ensenyament. És la que hauria de tenir més prestigi; i les ments més brillants i bondadoses haurien de dedicar-s'hi. En la cúpula d'aquesta piràmide hi ha els mestres dels mestres, els que ensenyen els futurs mestres a ensenyar. Imma Gómez Pallarès té aquesta feina, per a mi, més important que la d'actor, escriptor o persona del món de l'espectacle. Per les seves mans, pensaments i sensibilitats hi passen anualment més de 200 futurs mestres, que sumen un total de 5.000 al llarg de tota la carrera docent de l'entrevistada, que treballa a Blanquerna, de la Universitat Ramon Llull. Tenim la sort de poder llegir com pensa, sent i parla algú que forma part de la columna vertebral d'una societat que voldríem més lliure, més culta i més preparada.

Per dir-se a través d'un llibre, Gómez Pallarès ha escollit la més fulletonesca i literària de les històries d'amor. Un llibre que ens transporta al tròpic del segle XIX, un lloc on l'amor de veritat és possible: *El amor en los tiempos del cólera*, de Gabriel García Márquez.

Per què has triat aquest llibre?

És tan difícil triar només un llibre... I encara n'és més quan ets del "ram" de la filologia i de la didàctica de la llengua... I per què justament aquest de García Márquez? I, a més, en castellà? Més d'una persona que em coneix no s'ho creurà quan llegeixi aquesta entrevista. La resposta està molt relacionada amb la meva formació lectora, amb la formació que vaig rebre a l'escola ja a l'època de Primària, formació de la qual n'estic molt orgullosa. Quan tenia 12 anys, em van convidar a llegir un conte preciós de García Márquez, *Isabel viendo llover en Macondo*. És un conte molt breu, no deu tenir ni 15 pàgines. Em va impressionar. Sembla que no hi passi gairebé res, però em va impactar. Llegiu-lo si no ho heu fet, paga la pena. A partir d'aquí vaig anar llegint tota la seva obra. M'agradaria destacar, evidentment, *Cien años de soledad* que, llegida als 17 anys, em va fer trontollar molts dels esquemes viscuts. El realisme màgic és un gran mirall de la vida que volem viure, no tant de la que vivim... Cal ser un mestre com García Márquez per fer una creació d'aquest tipus. I per què aquest llibre? Perquè ens ensenya que només creient en allò que ens sembla impossible podem fer que sigui possible. Aquí ho apliquem a l'amor, però ho podem aplicar a qualsevol fita important de la vida. En l'ensenyament és una premissa bàsica. El vaig llegir per primera vegada l'any 85, quan es va publicar. Tenia 22 anys i em va agradar, però al

cap de 22 anys més el vaig tornar a llegir... semblava que m'havien canviat el llibre de la prestatgeria de l'estudi. Aleshores vaig entendre la màgia de l'amor que García Márquez ens relata: la recerca de l'amor durant tota una vida... La meva joventut no m'havia permès haver viscut ni entendre moltes de les coses que s'hi narraven. Als 66 anys hi tornaré, a veure si encara redescobreixo un altre llibre.

Potser aquesta és una bona definició de clàssic: que permet un nombre infinit de lectures i interpretacions. Una de les tesis d'aquest llibre és que l'amor de

veritat és possible i en l'educació també cal pensar que tot és possible?

I tant que tot és possible. Que estrany és dir-ho avui, quan sembla que la majoria de pares i mestres han abdicat de la seva responsabilitat educativa. Però fixeu-vos que dic "sembla". Tots estem amoïnats, veiem que alguna cosa no rutlla i no ens n'acabem de sortir. Ens queixem dels nens, dels joves, dels mestres, dels pares... què ens està passant a tots plegats? Si estem convençuts, com ens recordava José Antonio Marina a partir d'un proverbi africà, que "per educar un infant cal tota la tribu", tots hem de deixar de centrifugar culpes i posar-nos-hi. Tots! Hem de treballar junts: "societat" (fixeu-vos que mai no sabem qui és), pares i mares, infants, mestres... Tots. Tot ha canviat molt: els nens i nenes, nosaltres, els *inputs* mediàtics, els models de família, etc. Vivim en un món molt més complex, amb moltes més incerteses. Cal saber orientar els infants i no sobreprotegir-los, i hem de fer-ho junts. El dia que deixem de culpar-nos i que tornem a creure els uns en els altres, tot serà possible. Hi ha moltes escoles, per sort, on parlar de "comunitat educativa" és ja una realitat.

Comencem pel tema del pas del temps, de la vellesa en si. De Fermina Daza, la protagonista, Márquez en diu que "lo que le faltava por edad le alcanzaba por el carácter y le sobraba por la diligencia". Creus que el procés de fer-se gran, com diu aquesta cita, fa que disminueixin algunes facultats, però que ens en creixin d'altres?

El millor és anar sumant anys i que l'experiència faci marcar les diferències respecte d'edats més immadures. No m'ha amoïnat mai perdre físicament capacitats, en canvi, trobo molt interessants les capacitats que adquireixes amb el temps. També hi ha un aspecte important que m'ha ajudat molt: a causa de la meua feina m'he de relacionar contínuament amb persones joves i això fa que sempre estigui en contacte amb les seves inquietuds i formes de veure el món, d'alguna manera això em rejuveneix, n'estic convençuda. Pel que fa a les capacitats que he guanyat amb els anys, diria que és saber entendre millor els altres i a mi, estimar millor, prioritzar, i valorar algunes coses per davant d'altres. Amb el temps t'adones que alguns aspectes que semblaven molt importants ja no en són tant... perquè no són els que ens fan viure. Aprenem a ser més tolerants i alhora a ser més exigents amb la vida que volem viure.

Ara, si et sembla, parlem de tu, de com ets, de com et definiries. Al llibre, la protagonista es defineix "como una niña inteligente y seria, digna de un príncipe de aquí o de cualquier parte, y cuyo único defecto, según dijo, era su carácter de mula". Quins serien els teus defectes?

Tossuda; diuen que una mica orgullosa...; jo crec que sóc massa sentida i no orgullosa... sóc susceptible i algunes coses em dolen molt –tinc una sensibilitat una mica massa acusada; per a segons què és una gran virtut, però de vegades es pot convertir en un defecte–; potser també tinc un punt d'egoisme; sóc poc autocrítica amb segons què i massa en altres aspectes de la meua vida. Del que sóc conscient és que cal reconèixer els defectes i intentar convertir-los en qualitats. M'agrada esforçar-me per rectificar cada defecte que tinc. Per exemple, de jove tenia poca voluntat però ho he treballat molt i ara en tinc molta. Sé

que puc aconseguir tot allò que em proposo (o gairebé) amb constància i esforç.

Ara parlem de la millor actitud davant les dificultats. Una bona fórmula per viure, per aprendre, per ensenyar, seria que davant els problemes tinguéssim "una sonrisa invencible para no darle gusto a la adversidad".

Efectivament, cal una actitud positiva a la vida; d'intentar no llepar-se les ferides, no lamentar-se gaire amb el patiment. En tot allò que arriba a la vida que ens és advers, cal trobar-hi sempre aquell element positiu, saber-se situar en un altre punt de vista i saber veure les coses de manera tan optimista com sigui possible. Fins i tot de les grans desgràcies, n'hem de fer una lectura positiva. De la mort del meu pare, per exemple, tot i que l'estimava tant i va ser tan dolorós perdre'l, en vull destacar el grau d'intimitat que vaig arribar a compartir amb ell els darrers mesos abans que morís, i el gran apropament amb la meua mare. Potser si no haguéssim patit d'aquella manera, no ho hauríem viscut mai. És evident que no ho voldríem viure, però això no ho triem. Passi el que passi, doncs, fem-ne una lectura positiva. Aquesta característica és molt innata meua però també me l'he treballada molt amb els anys; és molt important ser sempre capaç de fer una altra lectura. I no cal dir que és essencial per als mestres, perquè si no no poden creure en l'altre, i per poder educar has de poder creure en els altres.

Ara, si et sembla, parlarem de l'amor no correspost, del desamor. García Marquez escriu en el llibre "Es una lástima encontrarse con un suicidio que no sea por amor", creus que els únics dolors que valen la pena són els que causa l'amor?

Tots els suïcidis són lamentables, també els que causa l'amor. Per tant, mai no s'ha d'arribar a la pròpia destrucció. L'amor de veritat no és dolorós. Ara bé, l'amor podria ser un bon motiu per patir perquè això voldria dir que has estimat de debò, però només hauria de ser en el cas de la pèrdua de l'altre o de no ser correspost. Si s'ha mort un gran amor sempre et queda una part molt positiva de l'altre que t'acompanyarà mentre visquis. Sempre penses que vius un sol amor en forma de dos i, si t'equivoques, aleshores tornem al que dèiem abans, que cal ser positiu: millor haver-lo viscut. L'amor no és per patir-lo; és per créixer, per viure'l, per ser feliç.

García Marquez explica que el protagonista treballa "con el propósito firme y esfuerzos ansiosos por seguir siendo el mismo, el que había sido antes del tropezón mortal con el amor". L'amor ens pot canviar per sempre i, fins i tot, fer-nos tan mal que ens converteix en algú pitjor?

Qualsevol experiència vital, i l'amor és una de les més importants, ens pot fer trontollar la vida. De cap manera, però, hem de permetre que ens converteixi en algú pitjor. Com ja he dit abans, qualsevol experiència, per dolorosa que sigui, ens ha d'ajudar a ser millors, a fer-nos més forts davant l'adversitat. L'amor que convertim en odi ens fa mal a nosaltres mateixos. Ens podreix per dins. L'amor no correspost pot ser una llavor al fons del nostre cor. Potser un dia arribarà la persona destinada a rebre'l; això si parlem de l'amor de parella. El que cal fer, segur, arribi o no arribi, és treballar el nostre interior, emple-

nar-nos encara més, fer que aquest amor sigui font de creixement interior. Això ja és prou important, però, a més, cal no oblidar que hi ha moltes altres persones que necessiten el nostre amor, que ens estimen, que ens corresponen.

Toca, doncs, també parlar de l'amor correspost. D'aquest tipus d'amor el llibre en diu això: "El amor correspondido le había dado una seguridad y una fuerza que no había conocido nunca." Hi estàs d'acord? Sentir-se reconegut i comprès en l'ensenyament també ha de ser ben important, és així?

Totalment d'acord, quan un amor és bo, és fort, no fa patir, aleshores et dona molta força perquè hi ha una persona que t'estima, que respectes, que t'agrada, que creu en tu. Això fa trepitjar més fort, és el motor més poderós que hi ha a la vida. La mirada de la persona que t'estimes no té color comparada amb la resta de les mirades del món. Pel que fa a l'ensenyament, és ben bé així, també. Encara és més important. En el dia a dia a l'escola, la mirada de l'altre és essencial per al nostre creixement integral: la mirada dels mestres i dels companys ens ajuda a configurar-nos. La mirada de l'altre és bàsica. Allò que s'espera de nosaltres, en un sentit positiu o negatiu, ens pot fer créixer o ens pot destruir. Parlem de la mirada de respecte i confiança a la persona, l'amor que no jutja. Cabdal! Sovint pensem que a l'escola només hi anem a "aprendre" a "adoctrinar-nos". Aquest és, per desgràcia, encara un debat avui. Ja l'any 96, Jacques Delors va establir els quatre pilars bàsics de l'educació: aprendre a conèixer, aprendre a fer, aprendre a viure junts i aprendre a ser. Sovint, ens dediquem als dos primers, quan els altres dos són tan o més importants per aconseguir aquest creixement integral.

García Márquez explica com el protagonista coneix una dona que "fue la verdadera mujer de su vida, aunque ni él ni ella lo supieron nunca, ni nunca hicieron el amor. Él la había sentido antes de verla, fue una mirada material que lo tocó como si fuera un dedo". Tenim tots la persona de la nostra vida? Com podem reconèixer-la? És possible tenir-la al costat i no saber-ho mai?

Persones amb qui podríem compartir la vida n'hi ha unes quantes. Fins i tot podríem dir: persones a qui podríem estimar i compartir la vida n'hi ha unes quantes. Però, hi ha algú, "la persona" de la nostra vida, que sí que existeix. No sempre la trobem. Necessitem una certa maduresa per reconèixer-la, per valorar-la com a tal. Si un dia l'atzar, la vida, ens la posa al nostre costat, és impossible deixar-la passar i no reconèixer-la. La persona que has estat esperant tota la vida la reconeixes i l'abrades només veure-la. Com si sempre hagués estat amb tu.

Voldria tocar també el tema de l'idealisme en l'amor. El protagonista de la novel·la "era virgen y se había propuesto no dejar de serlo mientras no fuera por amor". Aquesta idea tan idealista de l'amor creus que ens allunya del veritable amor o ens hi apropa?

Els bons propòsits ens apropen a l'amor; la fidelitat a l'altre ens apropa a l'autèntic amor. Aquest valor entre els joves s'ha perdut una mica: viure una experiència de donar-te a l'altre perquè te l'estimes i hi vols estar al cent per cent. Els fa por. Hi ha més incerteses. No ho dic per moralisme social, sinó perquè significa perdre alguna cosa fonamental de viure l'amor i l'afecte vinculats íntimament a una sexualitat plena.

Entrem en la part més íntima del text, perquè un llibre que parli tant d'amor, d'enamorament, també parla, lògicament, de sexe. Florentino Ariza també es pregunta què és més amor, si "el de la cama turbulenta o el de las tardes apacibles de los domingos".

Tots dos, sens dubte! Potser encara millor, no cal fer aquesta disjuntiva: que bonic seria que la tarda tranquil·la dels diumenges es convertís de cop en la tarda passional dels diumenges i, al cap d'una estona, en la continuació de la tarda tranquil·la del diumenge, i així anar fent... L'amor és passió, és paraula, és bogeria, és riure, és tranquil·litat, és escoltar, és un mal de panxa, és plorar junts..., l'amor és compartir-ho tot. L'amor de veritat no entén de parcialitats.

Parlar de l'amor no sempre és parlar de dos, també és l'amor a un mateix. M'agradaria parlar també del que García Márquez anomena "el ocio reparador de la soledad", que significa "comer sólo por hambre, amar sin mentir, dormir sin fingirse dormida, escapar de la indecencia del amor oficial, dueña por fin al derecho de una cama entera". És interessant reivindicar l'autenticitat que només es pot obtenir de la relació amb un mateix?

Una de les grans virtuts de la soledat és que et permet conèixer-te a tu mateix. Llegir, meditar, retrobar-te, et possibilita arribar a l'essència de qui ets i de qui vols ser. És cabdal fer aquest reconeixement personal per poder reconèixer els altres. Avui dia, el món ens porta a córrer massa, tenim les agendes massa plenes d'activitats, de trobades amb gent, entre d'altres. No tenim temps per aturar-nos, per trobar-nos i conèixer-nos a

nosaltres mateixos. Aquest és un dels valors que intentem compartir amb els futurs mestres. Els demanem que s'aturin, que intentin descobrir i saber qui són, quines són les seves grans virtuts, en què han de millorar, que es coneguin, que dediquin estones a trobar-se, a llegir, a reflexionar. Només sabent qui són podran estar al costat dels infants que comencen a construir el seu propi jo. És bàsic saber qui som per poder comprendre els altres.

Comenta el que vulguis i com vulguis de les següents frases, extretes del llibre:

“La otra felicidad de ser feliz dos veces, con un amor de uso cotidiano que convirtiera cada instante en un milagro de vivir.”

En l'amor, en la vida, el que és realment important no és l'“extraordinari”, sinó el quotidià. A l'escola, a la feina, a casa, si l'amor i la confiança en l'altre ho inunda tot, allò quotidià és màgic de poder-lo viure. Pau Vila, gran pedagog i geògraf sabadellenc, quan va crear l'Escola Horaciana, al 1905, ja la va batejar així tenint en compte la màxima d'Horaci *delectando pariterque docendo*, és a dir “fent gaudir alhora que ensenyem”, que amb una traducció adaptada a la veu de l'infant vol dir “aprenc divertint-me”. Amb això no volia dir anem a l'escola només a jugar, a passar-hi l'estoneta. El rerefons realment rupturista, en el millor sentit del terme, era el d'anem a l'escola a treballar, a aprendre, fent que allò quotidià, que la nostra realitat de cada dia entri, connecti amb nosaltres i ens ho passem bé aprenent. Hi ha millor quotidià que allò que dóna sentit a la nostra vida i ens fa feliços?

“La culpa es el único sentimiento que era incapaz de soportar”

El comparteixo totalment. Segurament no és l'“únic”, però és impossible conèixer amb aquest sentiment. La culpa arrela en el més profund de nosaltres quan alguna acció que hem emprès ha desencadenat conseqüències doloroses per a algú altre. Com hi pots conèixer? El sentiment de responsabilitat és enorme. No cal dir si ho portem al terreny de la pedagogia. Tenir la responsabilitat d'acompanyar, d'estar al costat de l'infant, de la persona que compta amb tu, et fa sentir molt responsable. No sentir-te culpable de cap acció és molt important. L'única medicina que jo conec per no passar-hi és tenir sempre una mirada positiva, de confiança, de creure en la persona, sigui infant o adult, i les seves possibilitats. Abans en parlàvem... Aquesta mirada que fa créixer, que fa sentir seguretat i confiança, que fa dir “arrisca't, sóc aquí, crec en tu, el món és nostre i l'estem descobrint junts”

és, per a mi, l'únic camí possible. Qui no sàpiga tenir aquesta mirada, que no es dediqui a l'ensenyament.

Márquez afirma que “se puede estar enamorado de varias personas a la vez, y de todas con el mismo dolor, sin traicionar a ninguna”.

“Con el mismo dolor”, diu Márquez? M'agradaria més pensar que parla només d'amor, sense traïció. No voldria associar directament dolor amb amor. Si és així, hi estic d'acord. Podem estimar, sense traïr-les, diferents persones. Sovint, fins i tot, més enllà dels esquemes convencionals que hem heretat socialment. Només cal tenir en compte estudis antropològics d'altres cultures. A nosaltres, ens és més difícil, ens costa o ens és gairebé impossible estimar, o enamorar-nos, en aquest cas, simultàniament de dues persones. És diferent en altres situacions, com amb els fills a qui estimes amb la mateixa mesura desmesurada per igual.

Per finalitzar, Florentino Ariza enamora, ja vell i savi, a través d'una correspondència que a diferència de les cartes exaltades de joventut són “una extensa meditació sobre la vida, con base a sus ideas y experiencia de las relaciones entre hombre y mujer, que alguna vez había pensado escribir como complemento del Secretario de los Enamorados. Y ella no sólo había recibido las cartas, sino que las había leído con un gran interés, y había encontrado en ellas serios motivos de reflexión para seguir viviendo”. ¿Ens podem enamorar d'algú a través de com pensa, de les seves paraules, de les seves cartes?

I tant que ens en podem enamorar! Malament si no és així, diria jo. Les paraules són el reflex de la nostra essència. No és pas la nostra cara bonica ni la nostra meravellosa alçada. Això té data de caducitat. Les nostres paraules no caduquen mai, ans al contrari, creixen en maduresa a mesura que nosaltres ens enriqueixim de vivències i cultura. Expressar-nos a través de les nostres paraules és mostrar-nos a nosaltres mateixos. És cert que no tothom sap reflectir-se a ell mateix a través de les paraules perquè no tothom té les mateixes habilitats comunicatives, però aleshores aquestes persones juguen amb desavantatge. Cal ensenyar-los-en. És essencial saber-nos expressar per saber-nos explicar. El nostre “jo”, a més, s'ordena, es reorganitza i creix a través de l'expressió i la interacció amb els altres. Com diu Joan Oliver al poema “Llenguatges i paraules”: “La paraula deslliura els ignorants, comencen els amors amb la paraula, les paraules menyscabem els tirans”.

RESTAURANT
cuina de mercat

Pintor Borrassà, 43-47 • 08205 SABADELL
Tels. 93 727 70 42 - 93 726 27 91

Ferrer
ADVOCATS

rambla 5, 4ª planta 08202 sabadell
tel 93 727 59 20 fax 93 725 64 56
e-mail: advocats@giassessors.com

J. CODINA ADMINISTRADOR
DE FINQUES

www.finquescodina.cat

Concepció, 25, 1er - Sabadell
Tels: 93 726 03 45 - 93 727 33 01